

Onzichtbaar GOED

Oude gebouwen moeten worden benaderd met de blik vooruit om zodoende het verleden voor de toekomst te bewaren

Pompen en Verlouw, voorgevel met lichtlantaarn en gereconstrueerde kozijnen isolerend glas

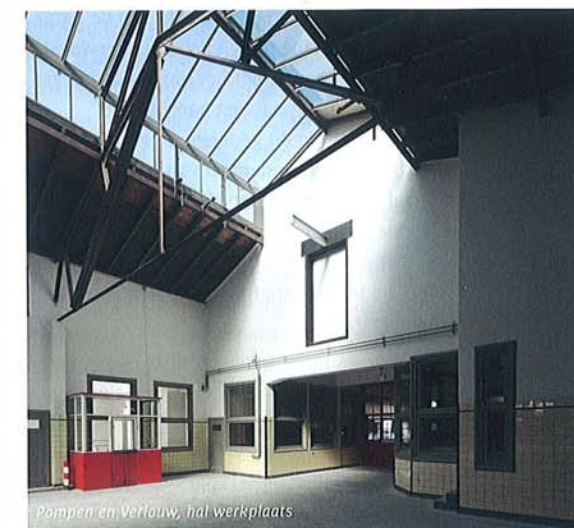
Naast een gedegen restauratie is voor het in stand houden van monumenten ook een haalbare exploitatie van levensbelang. De energielasten zijn hierbij van grote betekenis. Het is dus zaak om deze energielasten zoveel mogelijk te beperken door enerzijds zo min mogelijk energie te gebruiken en anderzijds de energie zo duurzaam mogelijk op te wekken en in te zetten. Zeker bij monumenten vergt dat de nodige inventiviteit en kennis van alle partijen die betrokken zijn bij het proces. Wijnen Architectuur heeft bij een aantal projecten de rol op zich genomen om deze inventiviteit en kennis te integreren om zodoende tot een waardevolle en vanzelfsprekende herbestemming van monumenten te komen.

Analyse Bij herbestemming volgt het analyseren van kansen direct op het inventariseren van bouwhistorische gegevens. Maar ook de beperkingen van het gebouw in relatie tot de gewenste nieuwe bestemming worden in beeld gebracht. Wat is de kracht van het bestaande gebouw, hoe kan die versterkt worden en hoe kunnen de nieuwe functies met de daarbij behorende eisen zo goed mogelijk worden ingevoegd? Door het wijzigen van de bestemming veranderen ook de bouwfysische eisen die aan het gebouw worden gesteld. In veel gevallen zal de lat hoger liggen dan bij het oorspronkelijke gebruik. Werd bijvoorbeeld een kerk voorheen maar enkele keren per week verwarmd, nu wil de nieuwe gebruiker vaak continu comfort.

Isoleren Monumenten zijn vaak grote gebouwen met een relatief klein bruikbaar oppervlak. Dat betekent dat ook vanuit energietechnisch oogpunt het verliesgevend oppervlak (wanden, vloeren en daken) heel groot is. Het is dus zaak om deze bouwdeelen zo goed mogelijk te isoleren. Overigens moet dat bij bestaande gebouwen altijd met beleid gebeuren aangezien er bouwfysisch een andere situatie ontstaat dan vaak decennia of eeuwen het geval is geweest. In veel gevallen zijn daken aan groot onderhoud toe. Dat is dan een goede gelegenheid om deze daken van een goede isolatie te voorzien. Zo waren bij de Pastoor van Arskerker in Eindhoven de panlatten verrot. Bij de voormalige Fordgarage

Tekst Miel Wijnen | beeld Wijnen Architectuur

Pompen en Verlouw in 's-Hertogenbosch was de dakbedekking versleten en bij de laatst overgebleven barak uit de Tweede Wereldoorlog in Nederland, Barak 1B in Vught, bevatte de bestaande dakbedekking asbest. Bij deze drie projecten zijn na bouwfysische doorrekening en zorgvuldige detaillering van met name de dakranden, de daken van isolatie voorzien. Bij de Pastoor van Arskerker was het in verband met de benodigde hoeveelheid daglicht noodzakelijk om het glas in lood te vervangen door transparant glas. De detaillering van de bestaande profielen liet het toe om hoogwaardig (en dus wat dikker) dubbel glas toe te passen. Bij Barak 1B is gelaagd monumentenglas toegepast terwijl bij Pompen en Verlouw het bestaande draadglas is vervangen door dubbel glas in diverse dikten (10 t/m 24mm), waarbij de binnenruit is uitgevoerd in draadglas. Alleen op de liggende gedeelten van de lichtstraat zou de zonbelasting en daarmee de kans op glasbreuk te groot worden. Hier is er voor gekozen om de binnenruit te voorzien van een print met draadglasmotief. Alle toegepaste glas is uitgevoerd met een getrokken buitenruit. Indien er geen sprake is van monumentale vloerafwerking is het te overwegen om de vloer te verwijderen en te isoleren. Naast eventueel vloerverwarming kunnen tevens in de vloer veel installatieonderdelen worden ingebracht die anders hinderlijk in het zicht zouden komen.

Pompen en Verlouw, hal werkplaats

Pompen en Verlouw, lichtstraat met geïsoleerd draadglas, hellend gedeelte met doorstekende buitenruit

lingskasten, terwijl een WKO-installatie (WKO staat voor warme-koude opslag) voor de initiële verwarming zorgt. Ook bij Barak 1B is gekozen voor een WKO-installatie. Bij de plannen voor de herbestemming en restauratie lag de nadruk nog meer dan anders op het behoud van historisch materiaal. De barak is namelijk architectonisch of typologisch vanuit historisch perspectief zeer waardevol. Een gedeelte van de barak was ingestort doordat zij jarenlang niet in gebruik is geweest. Reconstructie van dat gedeelte was met het oog op de integriteit van het oorspronkelijke materiaal niet aan de orde. Daarom is er voor gekozen om in dit gedeelte de grote workshopruimte onder te brengen als onderdeel van het Museum Barak 1B van Nationaal Monument Kamp Vught. Door toepassing van een afwijkende spantconstructie en een dak voorzien van glazen panelen met geïntegreerde pv-cellen is een bijzondere ruimte ontstaan die tegelijkertijd de pomp van de WKO-installatie van stroom voorziet.

De bovenstaande voorbeelden laten zien dat hedendaagse technische oplossingen bij kunnen dragen aan een vergrote levensvatbaarheid van ons cultureel erfgoed zonder de monumentale waarden uit het oog te verliezen.

Miel Wijnen is architect en eigenaar van Wijnen Architectuur te 's-Hertogenbosch en lid van de commissie Monumenten Duurzaam Restaureren van het Nationaal Restauratie Centrum in Amsterdam.

Barak 1B, workshopruimte met glazen kap met pv-cellen ter plaatse van ingestort gedeelte

Barak 1B, geïntegreerde pv-cellen in glazen kap voeden de WKO-installatie

Barak 1B, expositieruimte met herstelde houten spanten doorsnede over glaskap 6; Barak 1B, Installatieprincipe en Isolerende maatregelen